

Nejvyšší kontrolní úřad

Mgr. Michal Liška

Charles Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu

- Kritik absolutismu
- 1689 – 1755 (Francie)
- John Locke – teorie společenské smlouvy (x síla a násilí D. Hume) – deskripce => přirozenost (Magna Charta Libertatum – nové daně)
- „Přidal váhy“ – O duchu zákonů
- Protestantka a stréc
- Referendum a daně (čl. 2 odst. 2, zákon č. 22/2004 Sb., SR)

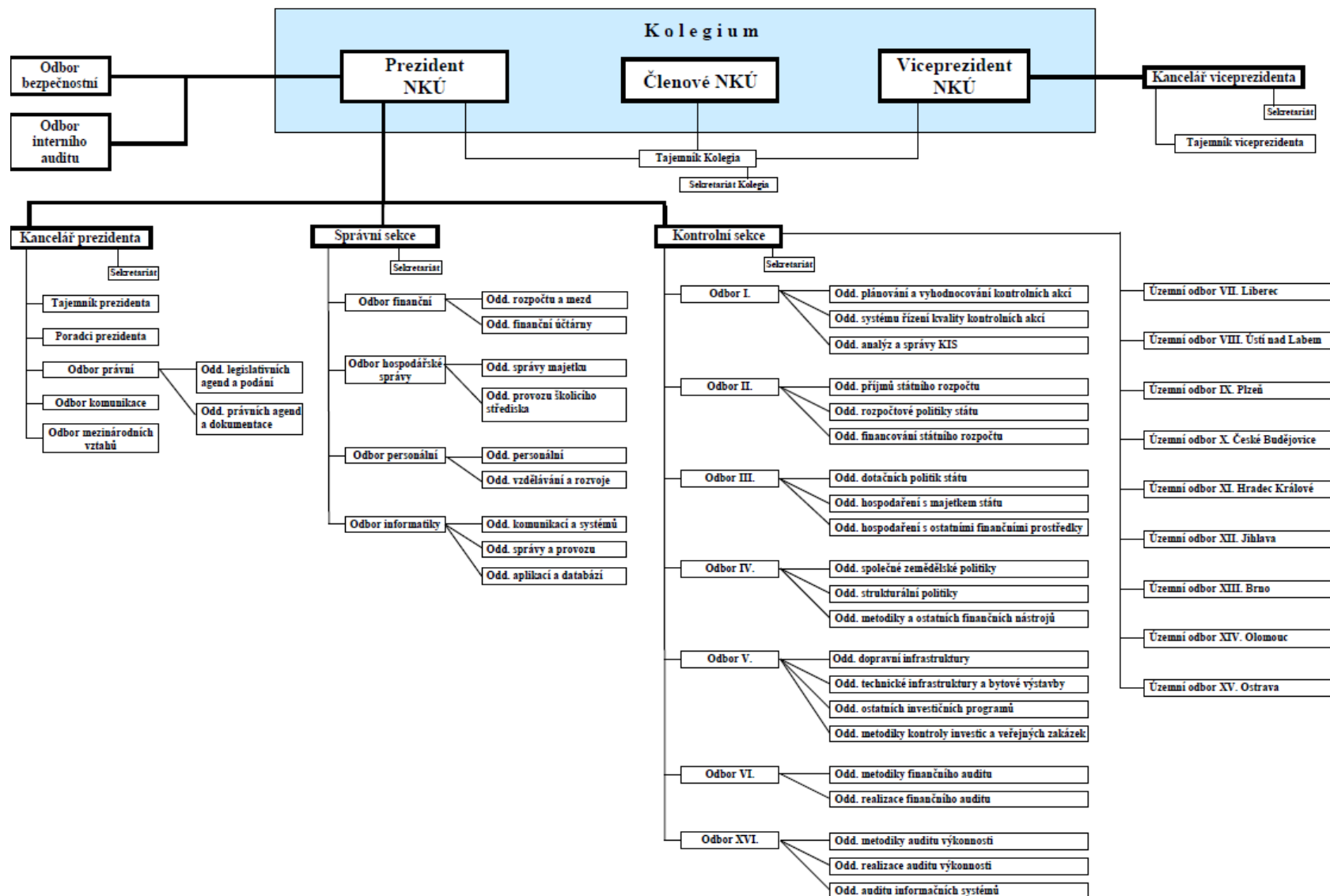
Nejvyšší kontrolní úřad

- Čl. 97 Ústavy ČR
- Zákon č. 166/1993 Sb. o NKÚ
- Kolegiální (Kolegium NKÚ 15 členů, prezident a viceprezident) anglosaský (x latinský/francouzský) model rozhodování (nemůže přímo zasahovat – až dle jeho info primární orgány) – kontrolní závěry (po námitkách a stížnostech)

1/1993 a 166/1993 Sb.

- Správní úřad? (§ 2 odst. 1)
- Nález č. 62/1995 Sb. ÚS, sv. 4 – přidělování politickým stranám a hnutím příspěvků ze státního rozpočtu
- Anglosaský nebo francouzský model?
- Jaká moc a proč? Jakou povahu má kontrola?

Organizační schéma NKÚ

Historie

- Dvorská účetní komora – 1761
- Hlavní státní účtárna
- Nejvyšší státní kontrola
- Generální účetní ředitelství
- Nejvyšší účetní dvůr
- Nejvyšší účetní kontrolní úřad v Praze (1919)

Nejvyšší účetní kontrolní úřad (1919)

- Pokladní správa - sledovala práci výkonných orgánů a soulad jejich postupu s platnými předpisy
- Správní kontrola - s působností pro veškeré úřady - sledovala, zda se příjmy a vydání realizují podle zákonů, předpisů a nařízení a v mezích rozpočtu
- Kontrola státní - zabývala se stanovením hospodářského plánu pro určité hospodářské nebo účetní období a zjišťovala, zda se státní správa tímto autoritativně předepsaným plánem řídí.

Státní kontrola

- Tato kontrola byla ústavním právem Parlamentu, který ji vykonával jednak stanovením rozpočtu a jednak projednáním účetní uzávěrky, a týkala se odpovědnosti ministerstev. Úřad byl **podřízený** Parlamentu, prováděl zejména následnou kontrolu hospodaření, byl **monokratický**, ze zákona samostatný, rovnocenný ministerstvům a zároveň na nich nezávislý; byl mu určen **dozor** nad státním hospodářstvím a státním dluhem

Doba nesvobody

- Ministerstvo státní kontroly jako jeden z nástrojů centralizovaného direktivního způsobu řízení (do 1951)
- Později plnění cílů lidu – v čele ministr, především sběr údajů (statistika)

3 etapy – 1989

- Federální ministerstvo kontroly a republiková (2 – ČR a SR)
- Změny působnosti – státní správa a jí podřízené orgány (i PO – dle státního rozpočtu)
- Obnovení NKÚ - § 50 odst. 1: Zrušuje se ministerstvo státní kontroly České republiky a Nejvyšší kontrolní úřad České republiky

Povaha NKÚ

- V dané věci je žalovaným orgánem Nejvyšší kontrolní úřad. Jeho postavení je dané přímo Ústavou, ve které je soustředěno do samostatné hlavy (Hlava pátá). Tím je zdůrazněna pozice úřadu jako **nezávislého orgánu, který není součástí soustavy orgánů moci výkonné, ani moci soudní či zákonodárné**. V právní teorii ale nebývá považován za další typ ústavní moci, nýbrž za zvláštní ústavní orgán (viz Klíma, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 500). K postavení Nejvyššího kontrolního úřadu se několikrát vyjadřoval i Ústavní soud. Ten ve svém usnesení ze dne 16. 1. 2001, sp. zn. II. ÚS 451/2000, uvedl, že Nejvyšší kontrolní úřad nedisponuje exekutivními, příp. soudními pravomocemi, neboť plní pouze funkci kontrolní s tím, že je oprávněn a povinen výsledky provedených kontrol zveřejnit, a tak upozornit příslušné orgány státní moci na nedostatky zjištěné při kontrole. Závěry tohoto úřadu se stávají toliko podnětem, příp. podkladem pro další postup orgánů státní moci.
- V nálezu pléna ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 28/98 4, Ústavní soud uvedl, že při ukládání pořádkových pokut Nejvyšší kontrolní úřad nepostupuje jako nezávislý tribunál, nýbrž jako **správní úřad**. Ke stejnému závěru dospěl Ústavní soud i ve svém nálezu ze dne 12. 1. 2000, sp. zn. II. ÚS 254/98

Povaha NKÚ - 2

- Pro zodpovězení této otázky je určující vymezení veřejné správy, neboť pouze před zásahy patřícími do působnosti veřejné správy je možno poskytnout ochranu ve správním soudnictví. Hendrych (Hendrych, D. in: Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 5. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 6 - 7) v této souvislosti poukazuje na skutečnost, že pojmu veřejná správa je přikládán různý význam; tento termín je v zásadě možno chápat jako **určitý druh činnosti (spravování) nebo instituci (organizaci, úřad), která veřejnou správu vykonává**. Je proto rozlišováno materiální a formální pojetí veřejné správy. Z hlediska materiálního je veřejná správa v současnosti definována negativně jako **souhrn činností, které nelze kvalifikovat jako zákonodárství nebo soudnictví**. Jak vyplývá i z rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu (reprezentované např. rozsudkem ze dne 27. 4. 2006, čj. 4 Aps 3/2005-356)) či z rozhodování Ústavního soudu (např. nález ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 53/20067)), judikatura se v současnosti kloní spíše k materiálnímu pojetí veřejné správy. Proto lze zmíněnou otázku uzavřít tak, že i Nejvyšší kontrolní úřad **vykonává veřejnou správu v materiálním smyslu, ačkoliv formálně není správním úřadem**. Uvedené konstatování nic nemění na skutečnosti, že Nejvyšší kontrolní úřad je orgánem nezávislým, do jehož výkonu působnosti lze zasahovat pouze zákonem. Je však zřejmé, že tato jeho působnost nezahrnuje ani výkon soudní moci, ani možnost vydávat zákonné akty; **proto se i v tomto případě jedná o výkon veřejné správy**. Ostatně i Hoetzel řadil Nejvyšší účetní kontrolní úřad mezi tzv. zvláštní úřady správní (Hoetzel J., Československé správní právo. Část všeobecná. Praha: Melantrich, a. s., 1934, str. 112). Nad rámec výše uvedeného je ještě třeba zdůraznit, že takové pojetí není v rozporu ani s **Limskou deklarací (Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts) přijatou devátým kongresem Mezinárodní organizace kontrolních institucí (INTOSAI) v Limě, Peru**. Tato deklarace požaduje nezávislost pro organizace zabývající se kontrolou, což v daném případě nebylo porušeno. Pojetí Nejvyššího kontrolního úřadu jako orgánu vykonávajícího veřejnou správu nikterak nenarušuje tuto koncepci, neboť zde není žádný orgán, který by vůči úřadu měl vrchnostenské postavení; jen je tak vyjádřena skutečnost, že i Nejvyšší kontrolní úřad disponuje v určitých případech veřejnou mocí.

INTOSAI - Mexiko

- <http://www.nku.cz/assets/urad/mexicka-deklarace-o-nezavislosti-nejvyssich-auditnich-instituci.pdf>
- 8 zásad

Pravomoc a působnost

- a) hospodaření se státním majetkem a finančními prostředky vybíranými na základě zákona ve prospěch právnických osob s výjimkou prostředků vybíraných obcemi nebo kraji v jejich samostatné působnosti,
- b) státního závěrečného účtu,
- c) plnění státního rozpočtu,
- d) hospodaření s prostředky, poskytnutými České republice ze zahraničí, a s prostředky, za něž převzal stát záruky,
- e) vydávání a umořování státních cenných papírů a
- f) zadávání státních zakázek.

§ 4

- Při kontrole Úřad prověřuje, zda kontrolované činnosti jsou v souladu s právními předpisy, přezkoumává jejich věcnou a formální správnost a posuzuje, zda jsou účelné, hospodárné a efektivní.
- Kontrola – preventivní, průběžná či následná?

Jmenování do funkce

- Prezident a viceprezident – prezident republiky na návrh Poslanecké sněmovny (bezúhonný, svéprávný, 35 let věku, vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním oboru, na 9 let – nezávislost na funkčním období prezidenta a Poslanecké sněmovny)
- Člen Kolegia NKÚ (30 let věku a do 65 let věku)
- Blíže § 7 - § 14 zákona o NKÚ

Podněty - § 17 odst. 3

- prezidenta Úřadu, viceprezidenta Úřadu a z podnětů členů Úřadu. Podněty vycházejí z vlastní činnosti, od Poslanecké sněmovny, Senátu, jejich orgánů a vlády.

Kontrola

- 1) Plán kontrolní činnosti - § 17 - věcné a časové vymezení kontrolních akcí v následujícím rozpočtovém roce
- 2) Samotná kontrola – P&PO - § 21 an.
- 3) Kontrolní protokol - popis zjištěných skutečností s uvedením nedostatků a označení ustanovení právních předpisů, které byly porušeny (§ 25)

Kontrola

- 4) Seznámení s KP a jeho podpis
- 5) námítky (5 pracovních dnů – vedoucímu kontrolní skupiny)
- 6) odvolání (15 dnů)
- 7) změny, zruší (došetření), zamítne a potvrdí
- 8) Náklady - § 21 písm. g)
- 9) Věštník a PS, vláda a Senát (§ 30/1)

Kárná odpovědnost

- Kontroloři? (§ 15) – nejsou kárně odpovědni dle zákona o NKÚ
- § 35 an.
- Předseda (prezident NKÚ či viceprezident NKÚ) a 2 členové (soudci NSS)
- Kárné provinění a závažné kárné provinění (napomenutí, snížení platu a návrh na odvolání z funkce)

DĚKUJI ZA POZORNOST